

# Memo

**Datum**

3 november 2025

**Zaaknummer**

2024-002361

**Blad**

1 van 4

**Aan**

Leden van de Stuurgroep Wsob Gelderland

**Kopie aan**

P. Arissen, N. Rath, beleidsambtenaren cultuur van de gemeenten Ede, Wijchen en Oude IJsselstreek, E. Calicher

**Van**

Mireille Stuart

Erfgoed, Cultuur & Vrijheid

**Onderwerp**

Bijlage 3: Voorstel voor een Gelders bibliotheekakkoord

## 1 Aanleiding

De gewijzigde Wsob beoogt het bibliotheekstelsel te versterken door o.a. rollen te verduidelijken, een zorgplicht voor gemeenten en provincies te introduceren en de rol van de POI's breder te definiëren. Het is goed dat deze basis er komt. De exacte criteria voor de zorgplicht staan nog niet vast. Toch is nu al duidelijk dat deze zorgplicht alléén niet volstaat om te behouden wat is opgebouwd en ambities waar te maken.

Begin juli 2025 gaf de bestuurlijke stuurgroep Wsob Gelderland dan ook aan te willen toewerken naar een set criteria waaraan de Gelderse bibliotheekvoorziening minimaal moet voldoen: het 'Gelders peil'. De wettelijke kaders van het interbestuurlijk toezicht op de gemeentelijke zorgplicht bieden echter onvoldoende mogelijkheden om een dergelijk Gelders peil in te voeren. Bovendien staat het controlerende karakter van het interbestuurlijk toezicht op gespannen voet met de stimulerende functie van het Gelders peil.

Aanvullende bestuurlijke afspraken zijn dus nodig. Daarom stelt provincie Gelderland voor om te komen tot een Gelders bibliotheekakkoord: een bestuurlijke afspraak tussen stelselpartners (gemeenten, bibliotheken, Rijnbrink en provincie) om samen te werken aan een toekomstbestendig bibliotheekstelsel.

## 2 Vragen aan de stuurgroep

- Kunt u zich vinden in onderstaande motivatie om tot een Gelders bibliotheekakkoord te komen?
- Onderschrijft de stuurgroep het belang van versterking van het Gelders bibliotheekstelsel?
- Is de stuurgroep van mening dat een bibliotheekakkoord noodzakelijk is om de gewenste versterking te realiseren?
- Kunt u zich vinden in de doelstellingen en contouren van het Gelders bibliotheekakkoord?
- Kunt u zich vinden in de voorgestelde vervolgstappen en tijdpad?

## 3 Waarom een Gelders bibliotheekakkoord?

### 3.1 Het belang van bibliotheken in het algemeen

Bibliotheken zijn van vitaal belang voor lokale gemeenschappen én individuele inwoners. Ze bieden een toegankelijke plek voor ontmoeting, debat, ontwikkeling en ondersteuning. Dit realiseren ze in samenwerking met lokale maatschappelijke partners. Gemeenten bereiken -tegen relatief lage kosten- via bibliotheken kwetsbare doelgroepen. Dankzij de sterke verankering in de lokale samenleving leveren bibliotheken elke dag opnieuw een unieke bijdrage aan kansengelijkheid, participatie en inclusie. Tot slot mogen de bijdrage aan brede welvaart en de lokale economie niet vergeten worden.

### 3.2 Belang voor leefbaarheid in Gelderland

Voor provincie Gelderland zijn bibliotheken een basisvoorziening. Ze vormen een onmisbare schakel voor het waarborgen van leefbaarheid, zoals beschreven in het coalitieakkoord *Gelderland, Gewoon doen*. De bevlogen professionals in onze bibliotheken weten de krachten van vrijwilligers, verenigingen, (cultureel) ondernemers en instellingen te bundelen. Zo stimuleren zij verbinding, ontmoeting en uitwisseling. Je leert in de bibliotheek jezelf én de ander beter kennen. Je maakt kennis met kunst en cultuur uit de hele wereld én met de Gelderse streektaalen en verhalen. Zo zorgen bibliotheken ervoor dat mensen zich veilig, vrij en thuis blijven voelen. Of hun huis nu in een landelijke kern, een uitbreidingswijk of een stadscentrum staat.

### 3.3 Een sterk netwerk onder druk

Bibliotheken in Gelderland doen het al jaren heel goed. Ze vormen een breed, dekkend netwerk dat -landelijk gezien- bovengemiddeld presteert. Gelderse bibliotheken realiseren dit voor een lagere gemeentelijke bijdrage per inwoner (€ 16,79) dan het landelijk gemiddelde (€ 18,49). De bijdrage per inwoner loopt binnen Gelderland sterk uiteen van ruim € 11,- tot bijna € 30,- per inwoner excl. huisvestingslasten <sup>1</sup>.

Dit sterke Gelderse netwerk van bibliotheken staat onder druk. Hoewel het Rijk meer geld voor bibliotheken beschikbaar stelt, zien sommige gemeenten zich genoodzaakt de middelen die voor bibliotheken bedoeld zijn, aan andere doelen te besteden. Bibliotheken worstelen op hun beurt met toenemende kosten en complexiteit in hun maatschappelijke opdracht. Dat doet ook een zwaarder beroep op hun interne organisatie. Niet voor niets is in de landelijke [Netwerkagenda 2024-2027](#) naast de drie maatschappelijke opgaven een vierde, interne opgave benoemd: het versterken van de bibliotheekorganisaties zelf, de 'robuuste bibliotheekorganisatie'.

### 3.4 Een goed bibliotheekstelsel: de beste garantie voor de toekomst

Een goed functionerend provinciaal bibliotheekstelsel -het samenspel tussen gemeenten, bibliotheken, provincie en POI Rijnbrink- vormt in onze ogen hét hulpmiddel om de geschetste uitdagingen het hoofd te bieden. Een provinciaal bibliotheekstelsel floreert bij:

- Gezamenlijke lange termijn doelstellingen,
- Helderheid over ieders rol en bijdrage aan de doelstellingen,

<sup>1</sup> Bron: Wsob gegevensverzameling 2024.

- Structureel overleg tussen de vier stelselpartners,
- Gedeelde kennis en informatie om beslissingen op te baseren,
- Solidariteit van stelselpartners met elkaar.

## 4 Contouren van het Gelders bibliotheekakkoord

Een bibliotheekakkoord is in onze ogen de beste manier om te komen tot zo'n sterk bibliotheekstelsel.

Het akkoord ...:

- Vertaalt landelijke beleidskaders naar gezamenlijke Gelderse doelen,
- Formuleert gelijke uitgangspunten voor beleid, monitoring en ondersteuning,
- Levert input voor een geactualiseerde opdracht aan Rijnbrink vanaf 2027, die aansluit bij de gewijzigde Wsob en de ondersteuningsbehoefte van het Gelderse bibliotheekstelsel,
- Geeft een duidelijk signaal aan (toekomstige) bestuurders, raadsleden en statenleden over de relevantie, belang en kracht van het Gelderse bibliotheekstelsel (bijv. als input voor de nieuwe coalitieakkoorden).

In het bibliotheekakkoord maken stelselpartners afspraken over ...:

- Een gezamenlijke ambitie en doelstellingen voor het Gelderse bibliotheekstelsel,
- Een set meetbare criteria met bijbehorende Gelderse normen (het Gelders peil) voor de bibliotheekvoorziening in iedere gemeente. Denk aan normen over toegankelijkheid, kwaliteit van dienstverlening & organisatie en bekostiging.
- Wat ieders rol en bijdrage aan het stelsel is,
- Dat zij zich committeren aan het Bibliotheekconvenant 2024-2027, Netwerkagenda 2024-2027 en het Gelders Netwerkplan (zie bijlage 4),
- Eén gezamenlijk format voor een meerjarenbeleidsplan dat voldoet aan de gewijzigde Wsob en bovendien inzichtelijk maakt hoe gemeenten voldoen aan het Gelders peil.
- Een dashboard en systematiek voor evaluatie om te kunnen volgen hoe het bibliotheekwerk in Gelderland zich ontwikkelt,
- Een overlegstructuur om ontwikkeling te bespreken, besluiten te nemen over interventies en om elkaar te kunnen aanspreken op het naleven van de bestuurlijke afspraken,
- Een agenda van onderwerpen waar we nader onderzoek naar (laten) doen, om strategische beleidskeuzes op te baseren,
- Ingangsdatum per 1-1-2027, de verwachte ingangsdatum van de gewijzigde Wsob.

## 5 Bijdrage van provincie Gelderland

Belangrijk uitgangspunt voor provincie Gelderland is en blijft dat gemeenten verantwoordelijk zijn voor het in stand houden van bibliotheken. Maar zij kunnen dit niet alleen. Ze hebben elkaar én de provincie nodig.

## 5.1 Actualisatie opdracht Rijnbrink 2027

Als provincie leveren we onze bijdrage door de financiering van provinciale ondersteuningsinstelling (POI) Rijnbrink. Wij zorgen dat bibliotheken – groot en klein – kunnen blijven rekenen op een deskundige POI. Rijnbrink sluit aan bij hun behoeften, stimuleert samenwerking en draagt bij aan kwaliteit, innovatie en efficiëntie. Het in stand houden van een POI is onze wettelijke taak richting bibliotheken. Het is óók onze manier om naast gemeenten te staan, die ondanks krappe budgetten hun bibliotheek structureel voldoende middelen gunnen.

Het werk van Rijnbrink is voor de komende jaren geborgd in onze begroting. De opbrengsten en conclusies die we gezamenlijk opdoen bij het samenstellen van het Gelders bibliotheekakkoord zijn leidend voor het actualiseren van onze opdracht aan Rijnbrink vanaf 2027.

Er zijn bij de provincie geen extra middelen voor bibliotheekwerk beschikbaar. Wél is de provincie bereid vanaf nu ook een actieve, stimulerende rol op zich te nemen door namens de stuurgroep:

- De procesbegeleiding voor de totstandkoming van het Gelders bibliotheekakkoord te verzorgen,
- Samen met partners als Rijnbrink, Gelderland Academie en VNG Gelderland ondersteunende activiteiten te organiseren gericht op communicatie, kennis- en informatieoverdracht, stimuleren van urgentiebesef en regelmatige ontmoeting tussen bestuurders van gemeenten en bibliotheken in de regio's. Deze activiteiten dragen bij aan draagvlak voor het Gelders bibliotheekakkoord

## 6 Vervolgstappen om tot het bibliotheekakkoord te komen

Als de stuurgroep positief besluit over een Gelders Bibliotheekakkoord stellen we deze vervolgstappen voor:

| <b>Datum</b>     | <b>Toelichting</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
|------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| November-Januari | <ul style="list-style-type: none"><li>• Op ambtelijk niveau werken we een stappenplan en meer gedetailleerde planning uit. Dit wordt tussentijds gedeeld met de stuurgroepleden.</li><li>• Organiseren van ondersteunende activiteiten voor verschillende stakeholders</li><li>• Beleggen van (regionale) bijeenkomsten voor wethouders en bibliotheekdirecteuren</li><li>• De inhoud van de intentieverklaring wordt ambtelijk voorbereid en ter goedkeuring aan de stuurgroep voorgelegd.</li></ul> |
| Februari 2026    | <ul style="list-style-type: none"><li>• Ondertekening intentieverklaring voor Gelders bibliotheekakkoord</li></ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| Maart 2026       | <ul style="list-style-type: none"><li>• Gemeenteraadsverkiezingen</li></ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| Januari 2027     | <ul style="list-style-type: none"><li>• Inwerkingtreding Wsob</li><li>• Ondertekening Gelders bibliotheekakkoord</li></ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| Maart 2027       | <ul style="list-style-type: none"><li>• Provinciale Statenverkiezingen</li></ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
| Januari 2028     | <ul style="list-style-type: none"><li>• Indienen eerste meerjarenbeleidsplannen door gemeenten</li></ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |